

Ten geleide

Authors	Jacobs,J.Y.H.A.
Published in	Documentatieblad voor de Nederlandse kerkgeschiedenis na 1800
Publication Date	2001
Link	https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/cc4b9214-e114-4aad-b3c5-f2792b9b53b1
Citation	Jacobs , J Y H A 2001 , ' Ten geleide ' , Documentatieblad voor de Nederlandse kerkgeschiedenis na 1800 , vol. 24 , no. 54 , pp. 3-4 .
Download Date	2025-02-12 06:48:07
Rights	<p>General rights</p> <p>Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research. - You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain - You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal" <p>Take down policy</p> <p>If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.</p>

J. Y. H. A. JACOBS

TEN GELEIDE

Eind 1999 besloten de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden hun predikantsopleidingen te concentreren aan de theologische faculteiten te Leiden, Utrecht en Kampen. Met deze beslissing kwam er een einde aan een uiterst moeizaam verlopen proces van menings- en besluitvorming, dat eind jaren tachtig was begonnen en dat op het niveau van uitvoering nog steeds gaande is. Een enigszins vergelijkbaar proces had er een zestal jaren eerder toe geleid, dat er nu, in 2001 nog slechts drie zogeheten Katholieke Instellingen voor Wetenschappelijk Theologisch Onderwijs bestaan: de theologische faculteit van de Katholieke Universiteit van Nijmegen (zij het tot eind 1999 nog met een instroomlocatie in Heerlen), de Katholieke Theologische Universiteit te Utrecht en de Theologische Faculteit Tilburg. Deze instituten verzorgen leerroutes ten behoeve van de ambtsopleiding voor de Rooms-Katholieke Kerk. Ook voor hen vormde 1989, het jaar waarin het Rapport van de Verkenningcommissie Godgeleerdheid verscheen, een belangrijke cesuur. Het luidde een proces van herbezinning in en wel op een situatie, die overigens pas sedert 1966/'67 bestond. In die jaren werd na een incubatietijd van een drietal jaren afscheid genomen van het sedert 1798 bestaande tijdperk van de grootseminaries. De bisschoppen gaven voor hun priesteropleiding voortaan de voorkeur aan open faculteiten van godgeleerdheid boven de gesloten kweekplaatsen van godgeleerdheid, die de seminaries altijd geweest waren. Met zo'n radicale verandering had de predikantsopleiding tot dan toe nooit te maken gehad.

Enkele individuele bisschoppen kwamen in de loop van de jaren zeventig trouwens weer op het door hun voorgangers genomen besluit terug met als gevolg, dat het beeld van de priesteropleiding anno 2001 een grote veelkleurigheid vertoont. Er is nu sprake van een aantal strikt kerkelijke opleidingen naast de hierboven genoemde, door de overheid gefinancierde instellingen.

Met die verwijzing naar de rol van individuele bisschoppen wordt tegelijkertijd een eerste verklaring aangereikt voor de in bepaalde

---

opzichten zo uiteenlopende ontwikkeling op het terrein van de opleiding tot het kerkelijke ambt in katholieke en protestantse kring. Er kan ook op andere verklaringen gewezen worden, zoals de invloed van het centrale kerkelijke gezag in Rome in het ene geval of de rol van de wereldlijke overheid in eigen land in het andere. Voor beide kerktradities geldt echter, dat de veranderingen, die vanaf 1795/'98 in Nederland hebben plaatsgevonden, in de beschouwing moeten worden betrokken. Daarbij gaat het deels om kerkorganisatorische veranderingen binnen de genoemde kerken, deels om ontwikkelingen die verbonden zijn met de bredere, (kerk)politieke situatie op dat moment. In het verlengde daarvan zijn ook de jaartallen 1815, 1840, 1848, 1853 en 1876 als cesuren van belang.

Dit themanummer, dat als titel kreeg 'De weg naar kansel en altaar. De opleiding tot het kerkelijk ambt in Nederland in de 19e en 20e eeuw' wil een vergelijkend overzicht bieden van onder meer het institutionele kader, waarbinnen studenten die opteeden voor het ambt van predikant of priester, na 1795 in Nederland hun opleiding ontvingen. Uit de twee eerste artikelen, gewijd aan de opleidingsstructuur en -organisatie in achtereenvolgens katholieke en protestantse kring in de negentiende eeuw, wordt al meteen duidelijk, dat bij alle overeenkomsten de verschillen toch het meest in het oog springen. Teknend is, dat in het ene geval gesproken wordt van de opleiding tot altaardienaar, terwijl het in het andere geval gaat om de opleiding tot kansel- of evangeliedienaar. Via de twee andere artikelen komt de meer recente periode, zij het vanuit een uiteenlopende invalshoek in beeld. Het overzicht van de verwetenschappelijking van de opleiding tot pastor in de katholieke kerk start medio jaren zestig, de introductie tot de belangrijkste bronnen met betrekking tot een sanering van het aantal opleidingsplaatsen ten behoeve van de protestantse kerken begint eind jaren tachtig. Met laatstgenoemde bijdrage wordt nog eens onderstreept, dat *DNK* ook een documentatieblad is, bedoeld om geïnteresseerden te wijzen op relevant bronnenmateriaal. In dit geval betreft het een geordende bronnenverzameling, gedeponerd in het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme aan de Vrije Universiteit. Het is mogelijk deze bronnen tegen kostprijs op te vragen bij genoemd documentatiecentrum. Daarmee wordt een relevante aanvulling geboden op hetgeen in dit themanummer wordt aangereikt betreffende de opleiding van een tweetal beroepsgroepen: predikanten en priesters, die heel lang een stempel hebben gedrukt op de Nederlandse samenleving.